

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

ACHEBE, Chinua

Ben bácsi döntése / Uncle Ben's Choice

Eredeti közlés/Original publication:

Új Tükör, 1982, 19. évf., 7. szám, 9. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.563

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: achebe_1982_BenBacsiDontese

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

ACHEBE, Chinua: Ben bácsi döntése / Uncle Ben's Choice, *AHU MATT*, 2019, pp. 1–8. old., No. 000.003.563, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Könyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, Chinua Achebe novellája magyar fordításban

African research in Hungary, Chinua Achebe's short story in Hungarian translation

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikaisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

BEN BÁCSI DÖNTÉSE

ACHEBE, Chinua

Új Tükör, 1982, 19. évf., 7. szám, 9. old.

A Níger Társaság kezdő tisztviselője voltam Umuruban. Tisztviselőnek lenni abban az időben fölért a miniszterséggel. Két font tíz shilling volt a fizetésem. Ma talán mosolyognak ezen, de az a két font tíz shilling akkoriban annyit ért, mint mostanában ötven font. Négy shillingért már jókora kecskét lehetett kapni.

Világosan emlékszem, hogy a Társaság afrikai irodavezetője, az egyik Saro, négy fontot és tíz-tizenhárom shillinget keresett. Krözusnak tartottuk.

A többi ambiciózus fiatalemberhez hasonlóan én is beléptem az Afrika Klubba. Teniszeztünk és biliárdoztunk. Évente mértük össze erőinket az Európa Klubbal. Ez engem nem nagyon érdekelt. Sokkal jobban szerettem a szombat esti táncot. Hát még a lányok! Nem azok az ilyen-olyan lányok, akiket ma látni városszerte, hanem gyönyörűek, mint ez is.

Volt egy vadonatúj Raleigh kerékpárom, és mindenki Mókás Bennek hívott. Kapkodtak is utánam. De valamit el kell árulnom – nevetgélhetünk, tréfálkozhatunk, iszogathatunk és csinálhatunk bármit, én azért soha nem veszíthetem el a fejem. Apám szerint e föld igaz gyermeke mindig félig nyitott szemmel alszik. Ezt sose feledem. Így hát benne voltam én minden tréfában, és Mókás Bennek szólítottak. Mókás Ben ... de mindig tudtam, mit teszek.

Umuruban vág a lányok esze mint a beretva, mire ötig számolnánk, ők már tíznél tartanak. Igencsak óvatosnak kellett lennem. Egy lánynak se mutattam meg, hol lakom, és soha nem ettem a főzt-jüket, nehogy bájitalt keverhessenek bele. Akkoriban sok fiatalember tette magát tönkre, de én soha nem feledtem apám tanácsát: a kisujjadat nyújtod, s a karod kell nekik.

Az egyetlen kivétel az a csalafinta szőke lány volt, akit Margaretnek hívtak. Egy maihoz hasonló vasárnap délelőtt épp az új lemezját-

szómat hallgattam, a vadonatúj HMV-met. (Sose veszek használt holmit. Ha nincs pénzem újat venni, inkább veszteg maradok.) Ugyanez a lemez szólt, én meg álltam az ablaknál, szivaroztam.

Az emberek a legparádésabb öltözékükben vonultak a közeli templomba. Köztük volt ez a Margaret is. Meglátott engem. Legnagyobb szerencsémre hamarabb vett észre, mintsem elbújhattam volna, ő aztán nem várt volna egykét napot, még ugyanaznap, rögtön mise után visszajött. Úgy mondta, római katolikust farag belőlem. Hogy mik vannak? Margaret, a Mindenható. De én nem Margaret-ről akarok beszélni, hanem arról, hogy mikor hagytam föl a bolondságaimmal.

Akkor is éppen szilveszter volt. A fizetésből élőknek a szilveszter mindig nagyobb csapás, mint a karácsony. Karácsonyra a hónapból eltelt huszonnégy nap apasztja az ember zsebét, de szilveszterre ismét feltöltődik a pénztárca. Szóval aznap elmentem a klubba.

Jeszenszky Gyula rajza

Elnézem ezeket a mai fiatalokat, amikor úgymond isznak, és nevetnem kell. Megisznak egy üveg sört vagy egy whiskyt, aztán kurjongatnak, mint a félnótás. Én aznap White Horse-ra adtam a fejem.

*„Bárhová vezessen is utad,
fáradt vándor,
térj be egy White Horse-ra ...”*

Szent ég!

Tudnivaló, hogy én soha nem iszom összevissza. Ha egyszer whiskyt akarok inni, az a whisky-nap, ha meg sörhöz van kedvem, hozzá nem nyúlnék más italhoz. Akkor este White Horse-t ittam. Sült csirkét rendeltem meg egy doboz Guinea Goldot. Igen, akkoriban még dohányoztam.

Csak akkor hagytam abba, amikor egy német orvos megmondta, hogy koromfekete a tüdőm. Ezek a német orvosok csuda figurák. Adnak ezek injekciót a fejbe, hasba meg mindenhová. Az ember csak rámutat a fájó pontra, s rögtön odadöfnek, nem húzzák az időt.

Hol is tartottam?... Ja igen, megittam egy üveg White Horse-t, aztán benne a sült csirkét... Még hogy berúgtam? Ez a szó nem szerepel a szótáramban. Soha életemben nem voltam részeg. Apám mindig azt mondta, hogy a berúgás egyetlen ellenszere, ha az ember tud nemet mondani.

Ha inni van kedvem, iszom, ha nem, abbahagyom. Aznap éjjel három óra tájt is fogtam magam, föl pattantam a vadonatúj Raleigh kerékpáromra, és szépen hazamentem aludni.

Az egyik főnökünk sem sokkal azelőtt került börtönbe, mert pamutbálákat lopott, és én helyettesítettem. Ezért a Társaság egyik kis házában laktam. Tudják, hol lakik most G. B. Olivánt?...

Igen, a háza a Níger folyóra néz. Ott volt ez a ház. Két szoba volt az enyém az egyik oldalon, és kettő a boltosé a túlsó oldalon. Legnagyobb szerencsémre ez az ember eltávozott, s az ő lakrésze üresen állt.

Kinyitottam az ajtót, bementem. Belülről újra bezártam. Kerékpáromat az előszobában hagytam, s beléptem a hálóba. Fáradt voltam ahhoz, hogy a villanykapcsolót keresgéljem. Levettem a ruhámat, és a szék hátára raktam, holtfáradtan zuhantam a nagy vaságyba. Csak-hogy valakire rázuhantam.

Először átvillant az agyamon, hogy biztos Margaret az. Kitért belőlem a nevetés, majd itt is, ott is, amott is megérintettem. Anyaszült meztelen volt. Tovább nevettem, s megkérdeztem tőle, mikor jött.

Egy szót se szólt, így arra gondoltam, talán neheztel rám, mert szeretett volna velem jönni a klubba, de én nem hívtam. Mondtam neki, ha eljön, majd ott találkozunk, de én senkit se viszek magammal a klubba. Arra gondoltam, ezért haragudott meg.

Kértem, ne haragudjon, de továbbra sem szólalt meg. Megkérdeztem, alszik-e – csak hogy mondjak valamit. Nem válaszolt. Említettem már, sose szerettem, ha nők jöttek föl hozzám, de hát kivétel erősíti a szabályt.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy mérges voltam Margaretre, amiért ott találtam a szobámban. Még akkor is nevettem, amikor fölfedeztem, hogy a melle olyan, akár egy tizenhat, legföljebb tizenhét éves lányé. Arra gondoltam, talán azért tűnik ilyennek, mert a hátán fekszik.

Hanem amikor megérintettem a hónalját, s a szőre olyan selymes volt, mint egy európaié, elállt a lélegzetem. A haját is megérintettem, s az ugyanolyan selymes volt. Fölugrottam az ágyról, s rákiáltottam:

– Ki vagy te? – Fejem zúgott és remegtem. A nő felült, karját felém nyújtotta, hívott vissza, közben az ujja hozzám ért. Én visszahőköltem, s újra rákiáltottam, mondja meg a nevét. Aztán azt mondtam magamban:

– Csak nem ijedek meg egy nőtől?

Nem számít, néger nő-e vagy fehér, egyre megy. Azt gondoltam:

– No jó, mindjárt szóra bírlak...

Közben gyufát keresgéltem az asztalon. Úgy tűnt, a nő tudja, mit keresek, mert megszólalt:

– Biko, akpakwana okú.

Erre én:

– Szóval nem fehér nő vagy. Ki vagy te? Ha nem mondd meg, fényt csinálok.

Rázogattam a gyufát, hogy lássa, komolyan mondom. Bátorságom visszatért, és megpróbáltam földézni a hangját, nagyon ismerősnek tűnt.

– Gyere vissza az ágyba és elmondom

Hangzott a válasz. Jól tudtam, akárki szólt is, az a hang hazudott. Mézédés hang volt, de igen különös. Így hát meggyújtottam a gyufát.

– Kérlek ne!

Ez volt az utolsó szava.

Csak találgatni tudom, mit csináltam ezután, és hogyan jutottam ki a szobából. A következő, amire emlékszem, hogy Matthew házához rohantam, mint egy ámokfutó. Két kézzel dörömböltem az ajtón.

– Ki az? – kérdezte ő bentről.

– Nyisd ki! – kiáltottam.

– Az ég szerelmére, nyisd ki!

Megmondtam, ki vagyok, de nem ismertem a saját hangomra. Az ajtó résnyire kinyílt, és megláttam az unokabátyámat.

A földre zuhantam, s ő így szólt:

– Ha ezt látná a Jóisten!

Aznap éjjel Isten maga vezetett engem Matthew Obi házához, mert nekem ugyan fogalmam sem volt róla, hová futok. Azt se tudtam, élek-e vagy már a másvilágon vagyok. Matthew föllocsolt hideg vízzel, és kis idő múltán képes voltam elmondani a történeteket. Azt hiszem, meglehetősen összevissza beszéltem, mert ő jó néhányszor megkérdezte, milyen volt a lány.

– Mondom, hogy nem láttam.

– Tudom, de a hangját hallottad, nem?

– Igen, tisztán hallottam. Meg is érintettem, és ő is hozzám ért.

– Nem tudom, jól tetted-e, hogy elijesztetted — mondta Matthew.

Nem tudom, hogy magyarázzam, de Matthew szavaira megvilágosodott az agyam. Rádöbbsentem, hogy Mami Wota, a Niger folyó szelme látogatott meg.

Matthew így szólt:

– Minden attól függ, hogy mire törekszel az életben. Ha gazdagságra vágyó, ma végzetes hibát követtél el, ha viszont apád hú fia vagy, add a kezéd.

Megfogtam a kezét, s ő ezt mondta:

– Mi azt tanultuk apánktól, hogy feleség és gyermek előbbre való a gazdagságnál.

Ha mostanában fölidegesítenek a feleségeim, azt szoktam nekik mondani:

– Nem a ti hibátok. Ha egy csöpp sütnivalóm lett volna, Mami Wotát választom.

Kinevetnek s megkérdik, miért nem tettem. A legfiatalabbik pedig vigasztal:

– Ne félj, Tata, visszajön, holnap visszajön.

S akkor tovább nevetnek.

Mindannyian tudjuk, hogy ez csak tréfa. Épeszű ember nem választja a gazdagságot gyermekek helyett. Csak olyan félcédulás fehér ember teszi, mint Dr. S. M. Stuart-Hill.

Ugyanaznap éjjel, amikor én elüldöztem Mami Wotát, ő elment Dr. S. M. Stuart-Hill-hez, a fehér kereskedőhöz, és a szeretője lett. Hallottak már róla?...

Ő lett az ország leggazdagabb embere. De Mami Wota nem engedte, hogy megházasodjék. És mi történt, miután meghalt? Minden vagyona idegeneké lett. Hát mire jó ez a gazdagság, kérdem én. Az Isten óvjon meg tőle!

*A nigériai író elbeszélését angolból fordította
BOBRÁS ZSÓFIA*